

De drijfwijk

In Amsterdam komt een nieuwe wijk op het water. Bedacht door de bewoners zelf. En uitgerust met duurzame trucs waar iedereen wat van kan leren.
Door Elsbeth Grievink · Fotografie: Isabel Nabuurs

Het is een zaterdagochtend in december en het vriest. Desondanks is het een drukte van belang op de kade van het Johan van Hasseltkanaal in Amsterdam-Noord. Er wordt koffie geschonken, met camera's gesleept en een spandoek in de aanslag gehouden. Een groepje kinderen laat hun yel horen: 'Jippie! Schoonschippie!' De reden van de opwinding is dat er elk moment zeven woonarken het kanaal kunnen binnenvaren. Ze zijn elders in het land gebouwd, maar worden vandaag per sleepboot naar hun nieuwe ligplaatsen gevaren, waar ze een warm ontvangst wacht van hun toekomstige bewoners.

Architectenbureau Space & Matter, dat het ruimtelijk ontwerp maakte voor Schoonschip, heeft zijn kantoor voor de gelegenheid omgetoverd tot buurtsoos. Er is koffie, er is chocolademelk, er is glühwein en er is taart, met in romige chocoladeletters 'Hoera Schoonschip' erop. Dat de stemming uitgelaten is, is goed te begrijpen als je weet dat er bijna tien jaar naar dit moment is uitgekeken. 'Dit is voor ons allemaal een heel bijzondere dag', zegt Sascha Glasl, die als oprichter van Space & Matter niet alleen professioneel bij het project betrokken is, maar zelf ook op Schoonschip gaat wonen. Verwachtingsvol tuurt hij naar de brug, waar zijn zelfontworpen woonark elk moment onderdoor kan komen.

Dorp in de stad

Het begon in 2008 allemaal met een ambitieus idee: een groep enthousiaste idealisten vatte het plan op samen een duurzame wijk

Bovenaanzicht van de wijk Schoonschip. In 2020, als het project af is, moeten er 46 woonarken liggen.

te realiseren op het water. In Space & Matter vonden ze de partij om hun droom te vertalen naar een haalbaar en betaalbaar plan. 'Voor ons was kwam álles waar wij als bureau mee bezig zijn, samen in dit project', vertelt Glasl, 'van duurzaam bouwen tot bouwen op het water. Dat de vraag van een groep enthousiaste idealisten kwam, en niet van een ontwikkelaar, maakte dit project nog eens extra interessant. Ik werd heel enthousiast van de groep en van alle ideeën. Al snel kreeg ik het gevoel: ik wil er straks zelf ook wonen.'

Behalve duurzaam en drijvend, moest Schoonschip een echte wijk worden. Een gevoel van onderlinge verbondenheid, een dorp in de stad, is wat Marjolein Smeele en haar man, Sjoerd, twee van de aanjagers van Schoonschip, voor ogen hadden. Smeele: 'We dachten: zó willen we onze kinderen wel laten opgroeien in Amsterdam. Bovendien leek het mij als architect fantastisch ons eigen huis te ontwerpen, duurzaam te bouwen en daarmee een voorbeeld te stellen: kijk, het kán.'

Geen eigen auto's

Dat het zo lang zou duren om Schoonschip te realiseren, had Smeele niet voorzien. 'Niemand van ons. Het was pionieren. Er waren geen voorbeelden waarvan we de kunst konden afkijken. We moesten op tal van manieren het wiel uitvinden. Als de ene horde genomen was, diende de volgende zich aan.' Trajecten rondom bestemmingsplannen en vergunningen vertraagden het proces. Bovendien begon de groep aan pilots, bijvoorbeeld om een decentrale waterzuivering te ontwikkelen, die toiletafval van Schoonschip omzet in energie. 'We maakten het onszelf niet makkelijk.'

In 2020 moet Schoonschip met 46 waterwoningen compleet zijn. Het Amsterdamse bedrijf Metabolic ontwikkelde een plan om de duurzaamheidsambities

van Schoonschip te realiseren. Alle woningen in Schoonschip zijn optimaal geïsoleerd, worden verwarmd door warmtepompen, die warmte aan het water onttrekken, hebben groene daken en zonnepanelen. Elke woning krijgt een eigen batterij, waarin bewoners de overschotten van de door hen opgewekte elektriciteit kunnen opslaan. Ze kunnen die stroom onderling verhandelen, waardoor er maar één aansluiting op het landelijk energienet nodig is.

Het idee is dat er zelfs een eigen munteenheid komt, de Jouliette, waar bewoners elkaar mee kunnen betalen. Een eigen auto hebben de bewoners van Schoonschip niet. Ze spraken af om met elkaar een aantal elektrische auto's en bakfietsen te delen.

Binnen het collectieve plan kregen alle 46 partijen de vrijheid hun eigen woning te ontwerpen. Space & Matter bleef als supervisor bij al die ontwerpen betrokken. Het bureau stelde een aantal kaders vast, maar liet genoeg ruimte om een rijk en gevarieerd beeld te laten ontstaan. Glasl: 'Doordat ieder-

De bewoners delen straks ook auto's en bakfietsen met elkaar.

De woonarken zijn elders in het land gebouwd.

De woonarken hebben vrij uitzicht over het Johan van Hasseltkanaal.

een zijn eigen architect inbracht, die weer zijn eigen aannemer meenam, ontstond een gigantisch netwerk van adviseurs. We werden een echte denktank, het was erg inspirerend. Doordat iedereen van elkaar leerde, werd het hele project naar een hoger niveau getild.'

Marjolein Smeele en haar man namen zich voor waar mogelijk natuurlijke, duurzame materialen te gebruiken. Dat bleek nog best lastig. 'Soms bevatten materialen

die duurzaam lijken toch een schadelijke stof, of ze zijn op een niet-duurzame manier verlijmd. Als we daarachter kwamen, vielen ze af. We zochten alles uit en pushten onze aannemer dat ook te doen. Alles wat we ontdekten, deelden we met de groep.'

Smeeles woonark, die rond april bij Schoonschip gevoegd zal worden, is geheel opgetrokken uit hout. Als isolatiemateriaal gebruikte het stel stro en kalkhennep, 'stukken' deden ze met 'spuitkurk' en de kozijnen maakten ze van 'accojahout'. Alleen de bak is van beton.

Dat duurzaam leven niet betekent dat je niks meer mag, bewijst voor Smeele de water recyclende

douche die ze aanschafte: 'Dan douche je met hergebruikt water, dat onderweg gefilterd wordt. Dat bespaart niet alleen heel veel water maar ook heel veel warmte. We kunnen zonder schuldgevoel heerlijk lang douchen!'

Vrij uitzicht

Op de kade van het Johan van Hasseltkanaal stijgt gejuich op. De eerste woning komt het kanaal binnengevaren. De kinderen joelen en wapperen met hun spandoeken. Tien minuten later meert de volgende woning aan. Enkele uren later liggen de eerste zeven woonarken aan de steiger en is Schoonschip een feit. Eindelijk kan Glasl zijn nieuwe huis tonen, waar hij binnenkort in trekt met zijn vrouw en dochter. De woning is met 175 vierkante meters en aan alle zijden vrij uitzicht over het water nogal een unicum te noemen in Amsterdam. Het ontwerp heeft hij bewust eenvoudig gehouden: 'We wilden vooral ruimtelijkheid creëren, en het gevoel van buiten zijn onderstrepen. Daarvoor hebben we goed gekeken naar de context, naar de stand van de zon en naar hoe je het water optimaal beleeft.'

Inmiddels is het maart en Schoonschip maakt zich op voor de tweede batch met woonarken, die binnen enkele weken naar het Johan van Hasseltkanaal komt. Smeele moet nog wat langer geduld hebben, voor ze met man en zoons kan verhuizen. Glasl hoopt al verhuisd te zijn als haar huis in april aanmeert. Genieten van zijn woning doet hij nu al: 'Als de zon op het water reflecteert tegen de wanden van mijn woonkamer, geeft dat zo'n gevoel van rust. Bij het water wonen is altijd een wens geweest. Dichterbij dan dit wordt het niet.' □

'We kunnen met de water recyclende douche zonder schuldgevoel heerlijk lang douchen'